

француске тако и оне славне, енглеске од 1688. год.), само судство је много старије и има богату историју и праксу коју су обележили и различити облици и начини суђења, односно вршења судске функције. Тај историјат судства су обележиле три врсте судских процеса: а) рани тужбени, поникао из родовске заједнице; б) средњовековни инквизиторски; и в) цивилизовани (хумани) и парнични. У овом раном судском систему су саме странке решавале своје спорове, да би се временом у то постепено укључивала и држава која је имала да води рачуна да се поштују правила суђења и да једну страну прогласи за победника а другу за побеђену. У античкој и римској епохи суд добија своје право место и значај и постаје важна институција за решавање спорова. У време процвата атинске демократије срећемо судове које је бирала Скупштина (Ecclesia) и они су судили у великој народној пороти, састављеној од више од 201 грађанина а некад и више од 501 грађанина. И у римској епохи грађанин добија место странке у спору и право да тужбом покрене поступак који је водио претор и који је по утврђивању кривице (и сачињеног записника) предмет предавао суду који су чинили сенатори (њих до 60) и који су судили на основу јавне и усмене расправе. Касније судска власт прелази на императора, све више постоје државна функција и у њој се све више истиче посебна фаза ислеђивања, што ће бити увод у средњовековни судски процес заснован на инквизицији. Тај инквизиторски поступак је означио сумрак цивилизације и био обележен суровим религиозним прогонима јеретика и њиховим незапамћеним и хистеричним кажњавањем и спаљивањем под окриљем цркве и њених истражитеља. Ту мору људског рода коју су донеле средњовековне догме и инквизиција прекинула је Енглеска још ране 1215. год. када је започета борба за заштиту човекове личне слободе и интегритета (Великом повељом слободе), да би касније она била настављена и надалеко чувеним Habeas corpus actom од 1679. Овај акт је поставио темеље модерног кривичног судског поступка у коме је загарантовано право сваком притвореном (ухапшеном) лицу да се у кратком року жали суду због тога хапшења и притварања и да по његовом саслушању суд може да укине тај притвор или га замени кауцијом. У Енглеској се и развило модерно судство, и то тако што је велико веће (до 20 чланова), које је представљало општину, разматрало оптужбу против неког лица и одлучивало да ли да је преда суду, а ту судску функцију је вршило мало веће (од 12 чланова) које се временом трансформисало у судски орган. Уз суд у Енглеској није одмах настало и тужилаштво, већ је гоњење вршила сама жртва или преко